№ 13. ԱՊՐԻԼԻ 4. 1874 ԱՊՐԻԼԻ 4 № 13.

ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 5 րուբլ, կէս տարվանը 3 րուբլ։

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը և պ. Ծատուրեանի խանութում։

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ, Редакція „Мшакъ."

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)։

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամեն լեզվով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառից մի կոպէկ։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

ՏՕՆԵՐԻ պատճառով „ՄՇԱԿԻ" ներկայ համարը հրատարակում ենք ԿԷՍ ԹԵՐԹԻ մեծութեամբ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ծանուցումն։ — Ասողին լսող պիտի։ — Ներքին տեսութիւն։ փոխադարձ կրեդիտի ընկերութիւնը։ „С. Петерб. Вѣд." լրագրից։ Նամակ խմբագրին։ Ներքին լուրեր։ — Խառն լուրեր։ — Յայտարարութիւններ։ — Տեղեկացոյց։ — Աւելուած։ Պ. Պ. Գուբօնինի և կոկորեվի յայտարարութիւնը։

ԱՍՈՂԻՆ ԼՍՈՂ ՊԻՏԻ

— Այս երկրումը ոչինչ չէ կարելի անել....

Այս սովորական խօսքը, որ մենք լսում ենք ամեն օր, ամեն դէպքում, միշտ և ամեն գործի վերաբերութեամբ։

Ի հարկէ ոչինչ չէ կարելի անել, եթէ ոչինչ չանենք։

Փոխանակ գանգատելու գործենք....

Երկիրը ոչինչ չէ արդիւնաբերում, — բայց սպառում է.... Ի հարկէ վերջը պիտի աղքատանայ։

Ի՞նչ կասէիք այն մարդի մասին, որ կը ծախսէր առանց վաստակելու, կուտէր առանց արդիւնաբերելու, կապրէր առանց աշխատելու, — կասէիք որ այդ մարդը անպատճառ կը սնանկանայ....

Նոյն խեղճ այդ դրութեան մէջն է և մեր Կովկաս երկիրը։ Նա ունի բնական շատ հարստութիւններ, բայց չէ մշակում նրանց ու չէ ծախում օտար երկիրներին։

Իսկ մի և նոյն ժամանակ, այն բիչը, որ արդիւնաբերում է, — ինքն է ուտում։

Բացի սորանից մեր երկիրը ընդունիլ է լուսաւորութեան հետևանքները, առանց նորա սկիզբների ընդունելու, այնպէս որ անհրաժեշտից շատ անգամ զրկվում ենք, բայց անպատճառ հարկաւորութիւն ունինք շռայլութեան առարկաների՝ շամպայն գինու, մետաքսեայ շորերի, մախմուրի, և այլն....

Մի խօսքով մեր փողը, որպէս արտայայտութիւն երկրիս երևակայական արդիւնաբերութեան, գնում է արտասահման և նրա փոխարէն գալիս են մեզ մօտ օտար երկիրներից ապրանքներ՝ մեծ մասամբ շռայլութեան առարկաներ, — իսկ մեր երկրից գրեթէ ոչինչ չէ վաճառահանվում, չէ տարվում օտար երկիրներ։

Մի երկիր երբեք չէ կարող հարուստ լինել, եթէ նա անդադար սոփված է միայն առնել օտար երկիրներից, իսկ ինքն ոչինչ չէ ծախում....

Շատ լաւ է, որ ծախում ենք բամբակ մետաքս և բուրդ, — բայց այդ բաւական չէ.... շատ ուրիշ երկրագործական արդիւնքներ կան, որոնց կարող էինք վաճառահանել, եթէ երկրագործութիւնը բարւոքված լինէր մեզանում, — բայց մանաւանդ անհոգ ու անուշադիր թողված են երկրիս խորքերում մեր հանքային անհամար հարստութիւնները։

Նոյն իսկ այդ հարստութիւններից պիտի սկսենք։

Ի հարկէ մինչև որ կը կրկնենք՝ ոչինչ չէ կարելի անել, — ոչինչ էլ չի շինվի ինքն իրան....

Մինչև որ մեր կապիտալիստների մեծ մասը կը լինի անհոգ, եսական, վատնող, ուսումնական փորձ չունեցող, նրանց կարողութիւնը կառավարել անընդունակ մարդիկ, — 'ի հարկէ ոչինչ չի լինի, ոչինչ չի առաջանայ մեր երկրումը։ Ընդհակառակն մենք օրից օր նիւթական կորուստին, կատարեալ սնանկութեանը կը մօտենանք....

Գոնէ թող մեր սակաւաթիւ եւրոպացի կապիտալիստները մտածեն, որ մի երկրի արդիւնական բնական ընթացքը միշտ սկսվում է երկրի մէջ հում նիւթերը արդիւնահանելով, երկրի հանքային, բուսական, կենդանական հարստութիւններից օգտվելով....

Թող մեր սակաւաթիւ լուսաւորված կապիտալիստները մտածեն վերջապէս, երկրիս հարստութիւններից օգուտ քաղելու համար, բաժանորդական ընկերութիւններ հիմնելու։

Մինչև երբ չեն հասկանայ, որ թէ իրանց, թէ երկրին օգուտ է, եթէ նրանք կազմելով մի խումբ արդիւնաբեր, վստահ մարդիկների, հիմնեն մի դրամագլուխ և սկսեն բովագործել երկրիս անհամար հանքերից մինը, հրաւիրելով մի գիտցող մասնագէտ կառավարիչ....

Գործարաններ ենք հիմնում, — իսկ հանքերը դեռ ես չենք սկսել օրինաւոր կերպով բովագործել.... այդ անբնական է....

Ընդհակառակն, նախ և առաջ պիտի սկսէինք հանքերից....

Բայց ո՞ւմ ես ասում.... լսող կա՞....

Ասողին լսող պիտի....

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԿՐԵԴԻՏԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

„Մշակի" անցեալ համարում (№ 12), մենք յայտնած էինք մեր կարծիքը մեր Փոխադարձ կրեդիտի ընկերութեան մասին, նրա ընդհանուր ժողովի առիթով։ Այժմ մեզ հասնում են այդ բանկի մասին տեղեկութիւններ, հաւատի արժանի աղբիւրներից։

Բանկի խորհրդի որոշմամբ ամենամեծ կրեդիտի չափը սահմանված է մինչև 30,000 րուբլ, — բայց մենք լսում ենք որ խորհրդի անդամների հետ կապեր ունեցող անձինքը հնարաւոր միջոց են գործ դնում իրանց կրեդիտը մեծացնելու համար՝ նրանք ընկերութեան անդամ են գրել տալիս իրանց կնոջ, որդիկերանց, գործակալներին և այլն, նոցանից ամեն մինին 30,000 րուբլի կրեդիտ բանալով, և այսպէս իրանց ձեռք են գցում ոչ թէ միայն իրանց պատկանեալ կրեդիտը, այլ դուրս են բերում բանկից մուրհակների համամ 90,000-ից մինչև 120,000 րուբլ....

Բայց եթէ այդ տեսակ աղանդից մինի հետ պատահից գործերի անյաջողութիւն, յանկալի է իմանալ, թէ ընկերութեան անդամները որտեղի՞ց կը ստանան իրանց բաւականութիւնը, կամ ինչպէ՞ս կը լրացնեն բանկի մայրադումարը, որ նրանք ապահովիլ են.... Չը մոռանանք, որ ընկերութեան կանոնադրութեան զօրութեամբ եթէ դուք ձեր կրեդիտը յայտնում էք, օրինակ, 30,000 րուբլի չափով, այն ժամանակ դուք մոցնելով 10% ձեզ տալու կրեդիտից, ձեր անդամութեան տուրքը պիտի լինի 3000 րուբլ, իսկ ձեր իրաւունքը և ձեր պատասխանատուութիւնը վերաբերում է 30,000 րուբլին։ Այդ նշանակում է, որ դուք կարող էք պարտք ուզել բանկից 30,000 րուբլ, և եթէ բանկի գործերը անյաջող գնային, դուք պատասխանատու էք 30,000 րուբլի համար։

Երդեօք այս իրողութիւնները աչքի առաջ ունէին բանկի անդամները ընդհանուր ժողովում։

Բանկի կանոնադրութեան զօրութեամբ անշարժ կայքը կարելի է գրաւական տալ բանկում և նրա արժողութեան կէսը վերցնել սօլովէկսիլով (այսինքն՝ մի ստորագրութիւն ունեցող մուրհակով)։ Անշարժ կայքի արժողութիւնը գնահատելու համար նշանակված են մեր Փոխադարձ կրեդիտի բանկում՝ խորհրդի մի անդամ և երկու դիրեկտոր։ Նոքա, ինչպէս լսում ենք, հետևեալ պրակտիկա են ընդունել՝ եթէ մի որ և իցէ անշարժ կայք արժէ 5000 րուբլ, նոքա գնահատում են նրան 4000 րուբլի և ուրեմն միայն այդ վերջին գումարի կէսն են տալիս։ — Շատ բարի.... անուանենք այդ վարմունքը՝ խելացի և հեռատես զգուշութիւն...։ Բայց մի բան անհասկանալի է՝ ինչո՞ւ ամենքի հետ նոյնքան զգոյշ չեն, ինչո՞ւ լինում են յանկարծ և այսպիսի բացառութիւններ՝ մի տուն որ գնված էր 22,000 րուբլով, փոխադարձ կրեդիտը գնահատել է նրան ոչ թէ ինչպէս ուրիշները $^4/_5$ գնով, այլ աւելի քան թէ նրա արժէքը՝ 66,000 րուբլով և տուել է տիրոջը նրա գրաւականով 35,000 րուբլ....

Երդեօք վերստուգող մասնաժողովը (րեվիզիօննայա կօմիսիա) տուե՞ց զեկուցումն այդ տեսակ գիծումների մասին....

Բանկի կանոնադրութեան 30 յօդ. հիման վրա բանկի ընդհանուր ժողովը իրաւունք ունի փոփոխել կանոնադրութեան յօդվածները. այն յօդվածները, որք փորձով անյարմար կը յայտնվին և առաջարկել նրանց բարձր կառավարութեան հաստատութեանը։

Բայց կարելի՞ է սպասել ընկերութեան անդամներից որ նոքա պահանջեն կազմել ընդհանուր ժողովը և վերաքննել կանոնադրութեան անյարմար յօդվածները, ինչպէս որ ամեն տեղ անում են, կա՞րելի է սպասել որ մեր պարոնները կոյր կը գնեն երկիւղ աղաների առաջ և վստահ կը շարժվեն.... Եթէ, ոչ, այդ հիմնարկութիւնը անշարժ կը մնայ, խորհրդի անդամները նոյն մարդիկը կը մնան, այժ ունեցող անձերը կը վերցնեն ահագին գումարներ, նրանց գրաւականները աւելի կը գնահատվին քան թէ արժեն, — և եթէ, Աստուած մի արասցէ, մինի հետ անբաղդութիւն պատահեց, այն ժամանակ բանկի թըշուառ անդամները հարիւր հազարներ պէտք է կորցնեն.....

Զարմանալին այն է, որ մի քանի ժամանակից մեր Փոխադարձ կրեդիտի հիմնողները ընդունել են Պետերբուրգի Փոխադարձ կրեդիտի բանկի ձեւերը և միշտ իրանց արդարացնում են օրինակ բերելով այն բանկը.... կարծես թէ մեր չափ ու սահման անպատճառ պիտի լինի արտասահմանի կամ ռուսաց այս կամ այն բանկը, և ոչ թէ մեր հոգեացքը և մեր համայնքը։

„С. Петерб. Вѣд." լրագրում (№ 73). Հայոց լեզուի և գրականութեան պրօֆէսոր, Ք. Պատկանեանը յայտնում է, որ այս տարվայ սեպտեմբեր ամսին Լօնդօնում պիտի գումարվի միջազգային արևելագէտների ժողովը։ Նիստերը սկսվելու են սեպտեմբերի 14-ին։ Պարապելու առարկաները լինելու են Արևելքի զանազան լեզուներ, հնագիտութիւն, ազգագրութիւն, արհեստներ և գիտութիւններ։ Նիստերը կը շարունակվեն վեց երեկոյ։ Ցերեկով ժողովի անդամները այցելութիւն կանեն Լօնդօնի զանազան հասարակական թանգարաններին, որտեղ գտնվում են արևելեան ազգերի գրականութեան և արուեստներին վերաբերեալ զանազան ժողովածուներ։

Կոնգրէսին վերաբերեալ բոլոր գիտնական ծանուցումներ պէտք է ուղարկվին Լօնդօն, կազմակերպող մասնաժողովի (օրգանիզացիօն-կօմիտէտի) ատենադպրի անունով, որ է պ. Րօբէրտ Դուգլաս (Robert Douglas), Բրիտանական թանգարանը։

Կոնգրէսին ներկայ գտնվել ցանկացողները պէտք է հատուցանեն 12 ֆրանկ, կամ կէս գինեայ։

Ռուսաստանում մինչև մայիսի վերջը տոմսակները հարելի է վերցնել Ս. Պետերբուրգի պրօֆէսոր պ. Ք. Պատկանեանցի (Васильевск. островъ, Малый просп. между 5 и 6 линіями, № 14, кв. № 1), որ նշանակված է արևելագէտների լօնդօնեան կոնգրէսի թղթակից Ս. Պետերբուրգում։

Պարոն Խմբագիր՝

«Մեղուի» 12-որդ համարում «Մանր լուրերի» կարգում կարդում եմք հետևեալը «լսում ենք, որ Մարիամեան ուսումնարանի վարչութիւնը կարգադրել է, որ աշակերտուհիք հաղորդութեան ժամանակ հագած ունենան սպիտակ շոր»։ Մեզ թոյլ կտանք հարցնել՝ որո՞նք են այդպիսի կարգադրութիւն անող կառավարիչները, Երբ են որոշել կամ վճռել այդպիսի մի հարց և ումն են հրամայել՝ սպիտակ շորեր կարելու։ Որքան մեզ յայտնի է արդարև օրիորդները հարցրել են վարժուհուց՝ ինչ շորերով պէտք է հաղորդուել, իսկ ոմանք կամեցել են սպիտակ շորեր հագնել որպէս յառաջն, բայց վարժուհին խորհրդակցելով ոմանց ուսուցչաց հետ՝ արգելել է այդ և պատուիրել է որ ամենքն ես ուսումնարանի ձեւն ունենան, իսկ կամեցողը կարող է նոր շոր կարել տալ, այն ես անպատճառ ուսումնարանի ձեւով։ Ահա իրողութիւն։ Ինչ որ կվերաբերի ուրեմն այդ առիթով «Մեղուի» յայտնած կարծիքին, իբրև անտեղի բան՝ անուշադիր եմք թողնում, որովհետև Ս. Մարիամեան ուսումնարանի վարչութիւնը այդպիսի կարգադրութիւն չէ արել։

Բայց ամենից շատ, մեզ զարմացնում է այն որ «Մեղուի» խմբագրութիւնը միջոց ունենալով ուղղակի իմանալ Ս. Մարիամեան ուսումնարանի ստոյգ որոշումները և փոխանակ քննելու՝ որով աւելի ես կարող էր օգտակար լինել ուսումնարանի յառաջադիմութեանը և բարւոքութեանը, նա բաւական է համարում միայն լսած լուրերը կամ հնարած որոշումները, այն ես առանց ստուգելու, և նոցա մասին յայտնում է իւր իրաւացի կարծիքը։ Թէ ինչ խորհուրդ ունի պատուելի խմբագրութեան այդ ուղղութիւնը՝ մեզ համար մնում է անհասկանալի։ Լ. Թ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թիֆլիսի Կրուժոկի դասախօսութիւնները մարտի 22-ին աւարտվեցան։ Այդ դասախօսութիւնների ամբողջ շրջանից երեք դասախօսներ կային միայն, որք ճշմարիտ դասախօսութիւն էին անում, որոնց կարգացածը հետևանք էր ինքնուրոյն հետազօտութեան, և մասնաւոր առարկայի հետ մօտիկ ծանօթ լինելուն՝ տիկին Սիմօնօվիչը, որ մանկավարժ է և մանկավարժութիւնից կարդաց, բժշկապետ Սկօրօվ, որ իր մասնագիտութիւնը, Ֆիզիօլօգիան, կատարելապէս տիրապետում է, և վերջապէս պ. Տրաչէվսկին որի դասախօսութիւնը մի քաղուածք էր իր սեփական ինքնուրոյն պատմական աշխատանքի, Կատարինէ II կայսրուհու և Ֆրիդրիխ II թագաւորի ժամանակներից։ Այդ աշխատանքը պ. Տրաչէվսկին պիտի ներկայացնէ համալսարանում մագիստրի քննութիւնը անելու համար։

***

Թիֆլիսի մէջ հազիւ է պատահում այնպիսի գեղեցիկ երաժշտութիւն լսել, ինչպէս Նորքերումս

վայելեցինք, երբ պ. պ. Պ օ ր տ է Ն և Ց ա բ է լ այցելութիւն արին մեր քաղաքին քանի մի շաբաթով։ Պ. Պօրտէն ածում է վիօլօնչէլի վրա, իսկ Ցաբէլը արֆի վրա, որ Թիֆլիսցիների համար բոլորովին նոր երեւոյթ էր։ Նրանց կօնցէրտները միշտ լիքն էին։

***

Ն ե ր ս ի ս ե ա ն հայոց ազգային-հոգեւոր դպրոցի հոգաբարձութիւնը, պարտաւորութիւն համարելով յարգել յիշատակը հանգուցեալ Աւետիկայ Մովսէսեան Փ ի ր օ յ ե ա ն ց, կարգադրել է կատարել հոգեհանգիստ նորա գերեզմանի վրա Սբ. Նշան եկեղեցումը, առաջիկայ Ապրիլ ամսի 7-ին, Նոր կիւրակէի օրը, պատարագից յետոյ։ Այս մասին յայտնում է Թիֆլիզոյ բարեպաշտ հասարակութեանը։—Արժանայիշատակ Փիրօյեանցը իւր կենդանութեան ժամանակը, կտակաւ նուիրել է Ներսիսեան դպրոցին մի նշանաւոր կալուածք, որի արդիւնքը գործ է դրվում յօգուտ նոյն դպրոցի։

***

Ս ի ս պղնձահանքից գրում են մեզ, որ անցեալ յունվար ամսի սկզբում Լ ո ռ ո ւ ա յ Կ օ ղ ո ս գիւղում տեղիս յոյն բնակիչները գտել են արծաթի հանքը, որ և սկսել են բովագործել, չը նայելով իրանց նիւթական միջոցների պակասութեանը։ Թէև աշխատութիւնը շատ դանդաղ է գնում, բայց այնու ամենայնիւ յոյն աշխատողները բաւական աջողութեամբ մետաղներ կտրած են։ Մաղանի իւրաքանչիւր պուդի վրա, փորձը անելուց յետոյ, ստացվեցաւ 18 ֆունտ մաքուր կապար։

***

Բ ա գ ո ւ ի ց հաղորդում են մեզ, որ այդտեղի հայոց ուսումնարանում նոր հոգաբարձուներ են ընտրվել և հաստատվել։

***

Խ. քահանայ Մ ի ր զ ա բ ե գ ե ա ն ց տեղեկացնում է մեզ Բ ա գ ո ւ ի ց, որ նա ստացել է Րաֆֆիի «Փունջի» յիսուն երկու օրինակը և մի օրինակ հեղինակից նուէր Մարդասիրական ընկերութեան մատենադարանին, որ և հասցրել է։ Նա տուել է յիշեալ ծախու օրինակները պ. Գրիգոր Գէլտարեանի չայի մագազինը, Բագուի մէջ վաճառելու համար։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գ... քաղաքից գրում են մեզ՝ այս օրերս մէկ Նոյեմբեր էին տանում թաղելու և մինչև որ իր ընկերները դեռ ևս թաղման կարգ էին կատարում, Ց... քահանան, կարծելով որ ծխախոտ ծխելով ազատամիտների կարգումը կը դասվի, անբացուին կանչում է մօտը, բուրվառից կրակ է պահանջում, պ ա պ ի ր օ ս ը կպցնում է և ծխում.. Ժողովուրդը գայթակղվելով զզուշացնում է տէր հօրը, ասելով՝ «տէր հայր, ինչ ես անում, չես տեսնում որ ամեն բան լրագիրներում հրատարակում են, գոնէ քո տանը ծխէ և մեզ գայթակղութեան առիթ մի լինիր...» Բայց քահանան պատասխանում է՝ „ինձ համար մի և նոյն է, թող ինչ ուզում են հրատարակեն...." Սա նոյն քահանայ է, որ մի քանի անգամ չհաս պսակներ է կատարել, առանց իշխանութեանը յայտնելու....

***

„С. Пет. Вѣд." լրագրի 78 համարում կարդում ենք պաշտօնական ծանուցումն, որ Բ ա գ ո ւ ի մէջ հիմնվող փ ո խ ա գ ա ր ձ կ ր ե դ ի տ ի ընկերութեան կանօնադրութիւնը կառավարութենից հաստատվել է։

"Ներսիսեան Հայոց Ազգային-Հոգեւոր Դպրոցի Հոգաբարձութիւնը նշանակում է ամրդատխօսութիւն (տօրգ) և երեք օրից յետոյ կրկնաձրդատխօսութիւն (պերետօրժկայ) կապալաւ (իջարայով) տալու մատակարարութիւնը Հայոց եկեղեցեաց և ժողովրդականաց համար։ Պայմանաթուղթը (կանդիցիան) ցանկացողքը կարող են կարդալ Հոգաբարձութեան դիւանատան մէջ ամեն օր, բացի կիւրակէից և տօնից. առաւօտեան 10 ժամից մինչև 12 ժամն կէսօրի, և ամրդատխօսութեան օրը Ներկայանալ նոյն Դպրոցումը Հոգաբարձութեան խորհրդարանի մէջ օրինաւոր գրաւականաւ, որ պիտի լինի կամ անանուն գրամաթուղթ բանկի (բանկի բիլէթ) կամ առ ձեան գրամ (նաղդ փող) համաձայն պայմանաթղթի։ Ամրդատխօսութիւնը լինելու է 1874 թուականի Ապրիլ ամսոյ 18-ին, և կրկնաձրդատխօսութիւնը նոյն ամսոյ 22-ին, երեկոյեան 7 ժամից ց'10 ժամն։

Въ Магазинѣ часовыхъ дѣлъ мастера С. КАЦА, дворцовая улица рядомъ съ Берлемономъ, полученъ изъ Швейцаріи, съ первыхъ рукъ, большой выборъ разныхъ карманныхъ мужескихъ и дамскихъ, ЗОЛОТЫХЪ и СЕРЕБРЯНЫХЪ ЧАСОВЪ и изъ Парижа большой выборъ стѣнныхъ часовъ 2-хъ недѣльнаго хода и при этомъ выборъ ЗОЛОТЫХЪ ВЕЩЕЙ. Продажа по сходнымъ цѣнамъ.

Պատրաստվում են տպագրութեան համար

Գրիգոր Արծրունու

ՅՕԴՎԱԾՆԵՐԸ

1865—1871

(Այս յօդվածները գրվել են և տպվել, մինչև որ «Մշակը» չէր հրատարակվում)

—

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1865

Բնական գիտութիւնների նշանակութիւնը դաստիարակութեան մէջ։

1866

Աշխատանք։
Գերդաստանի ազդեցութիւնը և համալսարան։
Քանի մի մտքեր։
Ինչ է կին։

1867

Գրականութիւն չը կայ։
Իդէալիստներ։

1868

Կրկին համալսարանի մասին։
Շարունակենք թէ ոչ։
Պիլօզօ գաւլիճի ժողովներ։
Ինչի չենք հիմնում։
Հայ պատմիչների հրատարակութիւնը ֆրանսիերէն լեզվով։
Նամակ Հայդլբէրգից։
Ցիւրիխի համալսարան։

1869

„Հայկական Քնարի" առիթով։
Կանանց աշխատանքը Ֆրանսիայում։
Բարոյականութեան արտօնութիւն։
Նամակ Հայդլբէրգից։
Խառն ուսումնարանների խնդիրը Հայդլբէրգում։
Նամակ Փարիզից։
Նամակ Փարիզից։

1870

Նոր տարին։
Մտքեր յայտնելու իրաւունքը։
Նամակ Վիէննայից։
Կոմս դը Մօնտալամբէր։
Հասկանում փրկապէս։
Մեծ Մխիթարի մահվան տարեդարձը Ս. Ղազարի վանքում։
Հասարակական կրթութիւնը։
Բաւական չէ։
Ֆրանսիա և Գերմանիա։
Կ. Պօլսի երեկոները։
Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի «Յուշիկք հայրենեաց Հայոց»
Ֆրանսիա և Գերմանիա։
Ֆրանսիա և Գերմանիա։
Աշխարհաբարի նորաձեւութիւնների հասարակական նշանակութիւնը։
Թիֆլիսի տպաւորութիւնները։

1871

Աշխատանքի բաժանութիւնը։
Երկու նիրկայացում։
Գիտնական անսխալականութիւն։
Մէկ մէկի մեղադրում ենք։
„Ֆաուստ"։
Սունդուկեանցի „Պէպօ"։
Փոխադարձ կրեդիտի ընկերութիւնը։

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ԳԼԱՋԷՐԻ ՄԱԳԱԶԻՆԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Իր իրեղէնների ընտիր լինելով, ապրանքների հարստութեամբ և բազմատեսակութեամբ ամենքին յայտնի, ինչպէս օրինակ՝ սիգարներ զանազան գների, գօլանտէրէյնի իրեր, օպտիկայի և խիրուրգիայի առարկաներ, Ֆիզիկական և մաթեմատիկական գործիքներ, Բէրլինի և Փարիզի առաջին գործարաններից, ամբողջութեամբ ԱՆՑԱՒ ՓԻԹՈԷՎ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԻՆ, պահելով նրանց սեփականութիւն, որք կը շարունակեն իրանց նախորդի առուտուրը։

Թիֆլիսի և ՕՏԱՐԱՔԱՂԱՔԱՑԻ հասարակութեանը սորանով յայտնվում է, որ նրանց բոլոր պահանջները կը կատարվին ամեն ճշտութեամբ և արագութեամբ, և որ ՄԱԳԱԶԻՆԻ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ ԱՒԵԼԻ ԷԺԱՆ ԳՆԵՐՈՎ ԵՆ ԾԱԽՎՈՒՄ, ՔԱՆ ԹԷ ԱՌԱՋ

Գտնվում՝ նախկին Գլաջէրի մագազինը, Թիֆլիսում, պ. Միրիմանօվի տներում, պ. Նոսյի Գէորգեան փիթօէվին։

2 (5)

Վերցնում եմ չինելու աշկանց ՇԼԱՊԷՔ, չինում եմ խստակ և պայմանով։ Գինը 60 կօպէկ։ Սորա հետ ծախում եմ զանազան գոյնի թելեր։ Մագազինս գտնվում է փօստի քուչայի վրա, Բուչկիէվի և Մգիվանիի տներում Ալէքսանդրովսկի բաղի վերև, № 10.

Գրիգոլ Զարկվիանի

2 (3)

ԱՊՐԻԼԻ 4. Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Ց Ո Ւ Յ Ց ԹԻՖԼԻՍ. 1874.

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ (Ապրիլ 4-ին)

	Ր.	Կ.
Ոսկին (պօլուիմպերիալ)	6	
Բամբակ Երեւանու (հին սերմից	4	20
" Ամերիկայի սերմից	5	70
Բուրդը Թուշի	6	
Թարաքամի	3	80
Շաքարը ռուսի (բրօցկու)	7	90
" միւս տեսակը	7	80
" զադրան, տրանզիտ	4	95
" մաքուր վճարած	8	5
Շաքարաւազը Ռուսի	6	20
Ղահվա Լիվանի լաւը	18	50
" Մօկօ շատ լաւը	20	
" Մարտինիկօի ցածր	16	50
Ալիւրը Երեւանի		90
Ալիւրը Գեանջու հասարակ	1	
" Շորագեալու	1	
Գարին	"	60
Մոմ	11	
Փոխանակագիր Պօլսի	6	65
" Գալըէժի	4	68
Լօնդօնի կուրսը (Օդեսայի վերայ) 1 լիրան արժ է.	7	23
Մարսէլ և Փարիզ 345 Ֆր. արժ է.	100	

ՓՈՍՏ

Ռուսաստան և Արտասահման ամեն օր։

Երկուշաբթի
Երեւանի գաւառ, Քութայիս, Զէրնամօրի վիճակ, Սուխում։

Երեքշաբթի
Բագու, Գանձակ, Դաղստանի նահանգ (թեթև փոստը)։

Չորեքշաբթի
Քութայիս, Ալէքսանդրապօլ, Ախալցխա։

Ուրբաթ
Երեւան, Քութայիս Նուխի Զաքաթալ, Ախալցխա։

Շաբաթ
Բագու, Գանձակ (ծանր փոստը)։

	կոպ.
Բաց նամակը արժէ.	5
Ռուսաստան նամակը	10
Գերմանիա, Աւստրիա	10
Ֆրանսիա	20
Անգլիա	14
Շվէյցարիա	14
Թուրքիա (Կ. Պօլիս	20
Թիւրքիա (ցամաք)	20
Իտալիա	16
Ամէրիկա	28
Պարսկաստան	10
Հնդկաստան	70
Եգիպտոս	27

ՓՕԹԻ-ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Թ ի ֆ լ ի ս ի ց մինչև Փ օ թ ի (ճանապարհորդների գնացքը) 8 ժամին 18 րոպէ առաւօտեան։ Մինչև Ս ո ւ ր ա մ (խառն գնացքը) երեկոյեան 8 ժամ. 17 րոպէ։

	առաւօտ.	երեկոյեան
Թիֆլիսից	8. 18	8. 17
Մցխէթ	9. 18	10.
Գորի.	11. 39	1. 43
Սուրամ.	1. 52	4. 30
Քութայիս	7. 55	
Փօթի.	11. 27	

	առաւօտ.
Փօթիից	7. 38
Քութայիս	10. 12
Սուրամ.	4. 57
Գորի.	7. 23
Մցխէթ.	9. 52
Թիֆլիս.	10. 49

Թիֆլիս գալիս է ճանապարհորդների գնացքը երեկոյեան 10 ժամին 49 րոպէ։

Տեղերի գինը՝ Թիֆլիսից

	I կլաս.	II կլ.	III կլ.
Մցխէթ.	90	68	38
Գորի.	3. 20	2. 40	1. 33
Սուրամ.	5. 22	3. 92	2. 18
Քութայիս	9.	6. 75	3. 75
Փօթի	13. 1	9. 75	5. 42

ՀԵՌԱԳԻՐ

Քսան բառից կազմված հեռագիրը արժէ՝

	Ր.	Կ.
Ալէքսանդրապօլ	1	
Ախալցխա	1	
Աստրախան	2	
Բագու	1	
Գանձակ	1	
Գօրի		50
Երևան	1	
Շամախի	1	
Կօջօր		50
Քութաիս	1	
Մօզդօկ	1	
Մօսկվա	2	
Ս. Պետերբուրգ	3	
Հին Նախիջևան	1	
Նոր-Նախիջևան	2	
Նիժնի-Նօվգօրօդ	2	
Փօթի	1	
Աւստրիա	2	75
Անգլիա	3	75
Գերմանիա	2	63
Թիւրքիա (Եւրոպ)	3	
" (Փօթիով)	3	75
Ֆրանսիա	3	50

ՓՈՍՏԻ ԿԱՌՔԵՐ

Թ ի ֆ լ ի ս ի ց Վլադիկավկաս ամեն օր՝ ամառը 6 ժամին կէս օրից յետոյ իսկ ձմեռը 4 ժամին։

Թ ի ֆ լ ի ս ի ց Պետրովսկ, Ստավրապօլ և Րօստով՝ հինգ շաբթի և շաբաթ օրերը 6 ժամին առաւօտեան։

ՆԱՒԵՐ

Օ դ է ս ա յ ի ց Փ օ թ ի (ամառը) նաւը դուրս է գալիս հինգշաբթի օրերը ժամը 2-ին կէս օրից յետոյ։

Փ օ թ ի ի ց Օդէսայ՝ կիրակի 6 ժամին կէս օրից յետոյ։

Օ դ է ս ա յ ի ց Փ օ թ ի (ձմեռը) հինգշաբթի օրերը 3 ժամին։

Փ օ թ ի ի ց չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան։

Փ օ թ ի ի ց Կ. Պօլիս նաւը դուրս է գալիս կիրակի առաւօտները։

Կ. Պ օ լ ս ի ց Փօթի կիրակի առաւօտները։

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Երթեւեկ հիւանդների համար գտնվում է Ս. Նշան եկեղեցու մօտ Եագօր Ղարաչևի տանը և բաց է ամեն օր հիւանդների ընդունելութեան համար առաւօտը 9 ժամից մինչև 1 ժամը։

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄՈՒԶԷՈՒՄ

Բաց է Երեքշաբթի. Ուրբաթ և կիրակի օրերը, առաւօտը 10 ժամից մինչև կէս օրից յետոյ 5 ժամը.

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Բաց է ամէն օր, բացի կիրակի և տօն օրերից 12 ժամից մինչև կէս օրից յետոյ 5 ժամը։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ (Մարտի 22-ին)

Լ օ ն դ օ ն մի րուբլ արժէ $33^1/_4$ պէնս (փոխանակ 40 պէնս)։ Փ ա ր ի զ մի րուբլ արժէ 348 սանտիմ (փոխանակ 400 սանտիմ)։

Առաջին 5 % փոխառութեան տոմսակ	$165^1/_4$
Երկրորդ	162
5% բանկի տոմս. 1 շրջանի	—
" 2 "	$96^1/_2$
" 3 "	—
Երկաթուղիների գլխ. ռուս ընկերութ. ակցիա արժէ	—
Մօսկով—Րիազան. երկաթուղի	—
Руск. Общ. Парах. и Тор	567
Кавк. и Мерк.	—
Վարշավի—Տէրէսպօլի երկաթուղին	—

«ՄՇԱԿԻ» ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

—Բ ա գ ո ւ, Պարոն Ց. Ապրեսեանից փողերը լիովին ստացանք։

—Գ ա ն ձ ա կ. Թ. Մ. Շ. Նամակը չենք տպի։

—Ա խ ա լ ք ա լ ա ք. Առվանեանցի, Ղազանճեանցի և Ասլանեանցի „Մշակի" տարեկան վճարը ստացանք։

—Ղ ո ւ բ ա յ. Սլաք. Ձեր երկու յօդվածը մնացել են անտիպ միայն։ Յոյս ունենք նրանց էլ տպագրելու։

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 4 Апрѣля 1874 г.

Մէլիքովի և ընկ. տպարան

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ